BATI AVRUPA ORTA ÇAĞ SEMBOLİZMİNİN ŞÖVALYELİK KURUMUNA YANSIMALARI

Tarık Tolga GÜMÜŞ *

Öz

Şövalyelik kurumu Batı Avrupa tarihinin önemli bir parçasıdır. Orta çağda Batı Avrupa’da ortaya çıkan şövalyelik uzun süre sadece Avrupa’ya özgü bir kurum olarak kalmıştır. Başlangıçta savaşçı bireyler toplumunu niteleyen şövalyelik kavramı daha sonra kendi özel ritüelleri olan toplumdan ayrı bir sınıfa dönüşmüştür. Bu makale şövalye sembolizmi ve bu sembolizmin şövalye hayatına ve Avrupa toplumuna yansımalarını incelemektedir. Makalenin ilk bölümü şövalye sembolizmini genel olarak değerlendirmektedir. Daha sonra şövalyelik için vazgeçilmez olan arma kullanımı ve bunun sembolik hayata yansımaları incelenmektedir. Şövalyeliğe kabul seremonileri şövalyeliğin vazgeçilmez unsurları haline gelmişlerdir. Daha sonraki bölümde çeşitli şövalye topluluklarının şövalye sembolizmine olan etkileri tartışılmaktadır. Şövalyeliğe atfedilen ‘evrensellik’ kavramı ve bunun şövalye sembolizmi üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Orta Çağ boyunca şövalyelerin dilini konuştukları topluma değil ama bağlılık yemini ettikleri lorda bağlılık duydukları iddia edilmektedir. Seküler monarşik şövalye topluluklarının öneminin altı çizilmiştir. Şövalye yeminlerinin etkisi ve bunun şövalye sembolizmine olan etkileri de ayrıca incelenmektedir. Bu makale Orta Çağ sembolizmi içinde şövalyelik sembolizminin önemli bir unsur olduğunu savunmaktadır

Anahtar Kelimeler: Şövalyelik, Orta Çağ, Avrupa tarihi, Savaş tarihi, Sembolizm

The Reflections of the Western European Medieval Symbolism to the Institution of Chivalry

Abstract

Chivalry is an important element of the western European medieval history. Chivalry emerged in western Europe in the middle ages and continued to be a unique element of Europe for a long period of time. Immediately after its beginning, chivalry was described as a warrior class but soon after it became a distinct group with its own set of values and symbols. This study examines the chivalric symbolism and its reflections to the chivalric life and the European symbolism. The first part of this paper evaluates the general tenets of chivalric symbolism. Then, the use of the coat of arms which were indispensable for chivalraic life are examined. Here the symbolism in the dubbing ceremonies of the knights were important for medieval symbolism. Afterwards, this study discusses the effects of the chivalric symbolism to the various chivalric orders. This study also discusses The so-called

* Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Tarih Bölümü, Orcid no: 0000-0003-0879-6675

‘universalism’ of the chivalric institution. The knights were not connected to their ‘nation’ but to their lord to whom they paid homage. The importance of the secular national monarchical chivalric orders are underlined. The impact of the chivalric vows and their influence to the chivalric symbolism are also evaluated. This study argues that chivalric symbolism was an important element within the context of the medieval symbolism.

Keywords: Chivalry, medieval, European history, martial history, symbolism.

Giriş

Ortaçağ sembolik iletişim biçimlerine önem veren bir çağ olmuştur. Şövalyelik kurumu Batı Avrupa ortaçağ toplumu için son derece önemli bir kurumdur.¹ Şövalyelik ortaçağda sadece savaşçı bir sınıfı nitelemekle kalmamış, bir yaşam biçimi ve bir toplumsal prestij nesnesi haline gelmiştir. Bu kurum ile Batı Avrupa sembolizmi iç içe geçmiş kavramlardır. Öyle ki hem şövalyelik kurumu bu sembolizmi etkilemiş hem de şövalyelik ortaçağ sembolizminden etkilenmiştir. Günümüzde de kullanılan askeri selam kurumu bile buna bir örnektir. Buna bağlı olarak türemiş olan arma kullanma geleneği de hem ortaçağ sembolizminin bir uzantısı hem de kendisi bir sembol olması bakımından sembollerle şövalyenin ilişkisini ortaya koyan bir öğedir. Armaların şekilleri ve üzerine yazılmış notlar bu sembolizmi güçlendiren unsurlardır. Bundan ayrı olarak şövalyelik fonksiyonellikten ayrı olarak bir sembolik üst kimliktir. Farklı bölgelerden farklı uluslardan şövalyeler, şövalyelik üst kimliğinde birleşirler ve aralarında bağ kurarlar. Bu duruma bağlı olarak şövalye yeminlerindeki törensellik de bu amaca hizmet eder.

Şövalyelik Sembolizmi ve Armalar

Şövalyelik günümüzde tüm Batı Avrupa ve Anglosakson ülkelerinde halen kullanılan asker selamının kökenini gözler önüne sermektedir. Asker selamının kökeni şövalyeliğin arma kullanmadan önceki zırhla savaş uygulamasına dayanmaktadır.² Ortaçağda özellikle on birinci yüzyılın ilk yarısında şövalyeler zırh giydikleri için yüzleri kapalı olarak savaşıyorlardı. Arma geleneği de henüz ortaya çıkmadığı için bir şövalye savaş alanında bir başka şövalye ile karşılaştığında onu tanımak dost mu düşman mı olduğunu saptayabilmek için elini başına götürür ve yüzünü kapatan zırh parçasını kaldırır. Bu sayede yüzünü açar ve kimliğini ortaya koyar. Onunla karşılaşan diğer şövalye de aynı hareketi aynı nedenle yapardı. Dolayısıyla bir on birinci yüzyıl savaş alanını dışardan seyreden birisi askerlerin her karşılaşmalarında birbirlerini gördüklerinde ellerini başlarına götürdüklerini gözlemlerdi. Bu kısa süre içerisinde ortaçağ şövalyeleri arasında gelenek haline almıştır. Daha sonra bu gelenek asker selamının kökenini oluşturmuştur. Arma uygulamasının gelmesiyle birlikte artık şövalyelerin birbirlerini armalarından tanımalarından dolayı böyle bir uygulamaya gerek kalmasa bile geleneklerine çok bağlı olan şövalye sınıfında bu türden selamlama asla unutulmamıştır.

Armalar genellikle kalkan üzerinde bulunan ve babadan oğula geçen özel işaretlerdir. Her soylu ailenin ve her şövalyenin ortaçağda bir arması bulunurdu. Bu gelenek özellikle İngiltere’de bugün hala yaşatılmaktadır. Ve College of Arms isimli kuruluş halen yeni şövalye olanlara arma vermektedir. Arma dizayn etmenin de belli kuralları vardır. Her şeyden önce

¹ Şövalyelik üzerine yapılmış önemli çalışmalar: D’A. J. D., Boulton, *The Knights of the Crown. The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325–1520*, Woodbridge, 1987; R., Jones *Knight The Warrior and the World of Chivalry*, Osprey Publishing 2011; , R. W., Kaeuper *Medieval Chivalry*, Cambridge University Press 2016; Maurice Keen, *Chivalry*, Oxford University Press, 1984; Richard Barber, *The Knight and Chivalry*, Woodbridge, UK: Boydell, 2000; Richard, Barber, *The Reign of Chivalry*, Woodbridge, UK: Boydell, 2005; R. W. Kaeuper, *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, Oxford University Press, 1999.

² L. G. Pine, *Heraldry and Genealogy*, The English University Press, Londra 1963.

armayı oluşturacak renklerin ana renklerden oluşması ve renklerin tonlarının ve oktavlarının kullanılmasının yasak olması önemlidir. Örneğin yeşil rengi armanızda kullanmak isterseniz asıl yeşili kullanabilirsiniz ama yeşile örneğin bir miktar kırmızı katılarak elde edilen daha koyu yeşili şövalyeler armalarında kullanamazlar. Bu nedenle arma dizaynında kombinasyonlar çok sınırlıdır. Bu zorluğun üstesinden gelmek için arma mimarları armalara motto ekleme yoluna gitmişlerdir. Bu mottoların da tarihsel önemi vardır. Örneğin İngiliz soylu sınıfına sahip bir ailenin armasının mottosunda ‘I saved the king’ yani Kralı kurtardım yazmaktadır. Ama arma çok eski olduğu için bu kralın kim olduğu sahibinin gerçekten kralı kurtarıp kurtarmadığı kurtardıysa hangi savaşta veya nerede hangi olaydan kurtardığı bilinmemektedir. Arma’nın babadan oğula geçen karakterde olması onu diğer sıradan sembollerden ayırır. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu’nda gördüğümüz padişah Tuğraları birer arma olarak sayılamazlar. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu’nda her padişahın kendisini temsi eden ayrı birer tuğrası bulunur ve o tuğra sadece o padişah için geçerlidir. Ama armada durum böyle değildir. Arma bir kez bir aileye tahsis edildiği zaman artık o ailenin tekelinde kalır. Ortaçağda bazen iki soylu ailenin bireylerinin evlenmesi sonucu armalar üzerindeki çeşitli semboller birleştirilerek deyim yerindeyse hibrit armalar ortaya çıkmıştır. Bu sorunu gidermek amacıyla bir süre sonra armanın sadece büyük oğula kalacağı kuralı getirilmiştir.

Başlangıçta armalar sadece geometrik şekiller ve renklerin düz kombinasyonundan meydana gelmiştir. Fakat armalarda ana renk kullanma zorunluluğu ve renk kombinasyonlarının sınırlı sayıda arma kombinasyonuna izin vermesi zamanla yeni arma modelleri tasarlamada bir sorun teşkil etmiştir. Her ne kadar kesin olmasa da belki de bu nedenle on altıncı yüzyıldan itibaren armalarda semboller de kullanılmaya başlanmıştır. On yedi ve on sekizinci yüzyıllar arma sembollerinin altın çağıdır. Semboller zaman zaman armanın üzerinde olabileceği gibi zaman zaman da armadan bağımsız armanın dışında ama onu tamamlayıcı özellikte olabilir. Bu sembollerden belki de en çok bilinen aslan sembolüdür. Örneğin İngiliz kraliyet armasının resmi sembolünün üzerinde üç adet aslan figürü bulunmaktadır. Bundan bağımsız olarak genellikle iki aslan figürünün bir arma imajını taşıdığı aslanlı arma konfigürasyonları yine sıklıkla karşımıza çıkar.

Monarşik Şövalyelik Toplulukları ve Sembolizm

Armaların alt kısımlarında genellikle ailenin yaşam felsefesini özlü bir sözle betimleyen arma mottoları da her ne kadar her armada bulunmasa da armaların genellikle ayrılmaz parçalarıdır. Bu mottolar Latince, Eski Fransızca ya da İngilizce olabilirler. Örneğin Chrewynd ailesinin mottosu Latince olarak şu ifadeleri barındırmaktadır: ‘Fide Sed Qui Vide’ bu mottonun Türkçesi hayat boyu imandır.³ Yine benzer şekilde Diz bağı Şövalyeliğinin Mottosu eski Fransızca olarak ‘hony Soit Qui mal y pense’dir.⁴ Türkçesi kötü düşünen kötü olsun.⁵ Diğer taraftan Anglo-Sakson’ların Fatih William tarafından 1066 yılında Hastings Savaşı’nda bozguna uğratılmaları nedeniyle olsa gerek armalarda çok nadir birkaç istisna dışında Anglo-Sakson dilinde motto bulunmaz. Bu istisnai Anglo-Sakson mottolar da

³ Pine, Heraldry and Genealogy, s. 17.

⁴ Diz Bağı şövalyeliği ile ilgili kaynakça çok fazla olmakla birlikte temel eserler için bkz: P. J. Begent ve H. Chesshyre, *The Most Noble Order of the Garter 650 Years* Londra, 1999; , D’A. J. D., Boulton, *The Knights of the Crown. The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325–1520*, Woodbridge, 1987; Clough, C. H. ‘The Relations Between the English and Urbino Courts, 1474-1508’, *Studies in the Renaissance*, Cilt. 14, , 1967, s. 202-218; L. Jefferson, ‘MS Arundel 48 and the Earliest Statutes of the Order of the Garter’, *The English Historical Review*, Cilt. 109, No. 431, 1994, s. 356-385; C. H. Josten, ‘Elias Ahsmole F. R. S. (1617-1692)’, *Notes and Records of the Royal Society of London*, 15, 1960, s. 221-230; J. Vale, *Edward III and Chivalry: Chivalric Society and Its Context, 1270–1350*, Woodbridge, 1982; Waddington, R. B. ‘Elizabeth I and the Order of the Garter’, *The Sixteenth Century Journal*, Cilt. 24, No. 1, 1993, s. 97-113..

⁵ Tolgahan Karaimamoğlu, Tarık Tolga Gümüş, ‘İngiliz Şövalyeliğine Dair Bazı Notlar: Dışbağı Şövalyeliği’, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, Aralık 2020, s. 356-360.

muhtemelen İngilizlerin Anglo-Sakson dönemi romantize etmeye başladıkları on altıncı yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlamıştır. Armaların üst kısmında da çeşitli figürler bulunabilir. Bu figürler insan yüzünden çeşitli hayvan imgelerine kadar değişiklik gösterebilmektedir. Burada dikkate değer bir nokta başlangıçta son derece sade formlara sahip olan ve sadece geometrik şekiller ve renk kombinasyonları ihtiva eden armaların zaman içerisinde yeni unsurlarla birlikte zenginleşmesidir. Özellikle zengin aristokratik sınıf kendi zenginliklerinin ve güçlerinin bir yansımasını armalarında yaşatma yoluna gitmişler ve kullandıkları armaları yukarıda bahsedilen ek unsurlarla zenginleştirmeye çalışmışlardır.

Benzer şövalyelik kurumları benzer Avrupa ülkelerinde görülmüştür. Bu noktada İskoçya örneğinin altını çizmekte yarar vardır. Monarşinin değerini bildiren çeşitli göstergeler tarih boyunca değişiklik göstermiş olabilir ama on beşinci yüzyıla gelindiğinde en azından Batı Avrupa’da ‘gerçek’ bir monarşinin en önemli göstergelerinden birisi bir monarşik şövalyelik topluluğuna sahip olmaktır.⁶ Bu noktada İskoçya da bu yola gitmeye çalışmış ve bir şövalye topluluğu kurmaya çalışmıştır. Bu şövalyelik kurumunun kuruluş sürecinde ismi üç kez değişmiş ve ilk olarak ‘unicorn’ daha sonra ‘St. Andrews’ ve daha sonra da ‘Thistle’ olmuştur. Şövalyeliğe atfedilen sembolizm İskoçya örneğinde de karşımıza çıkmaktadır. ‘Unicorn’ yani tek boynuz efsanevi bir figürdür ve şövalyeliğin sembolik hafızası içerisinde monarşinin sembolik dünyasına paralel olarak iç içe düşünülmelidir. Dolayısıyla İskoçya’nın siyasi gelişim sürecinde bir sembolik değer olarak şövalyelik de rol oynamış olabilir.

Bu iki şövalyelik kurumundan farklı olarak onlarca başka şövalye kurumu Batı Avrupa’da kurulmuştur. Hatta bu şövalyelik kurumlarının kökenini Charles Martel’e kadar uzatmak⁷ sembolik olarak da olsa şövalyelik kurumuna verilen değer altını çizmektedir. Henüz yirminci yüzyılın başlarına kadar Avrupa’da bazı tarihçiler Charles Martel döneminde dahi şövalyelik kurumunun var olduğunu ve buna ek olarak şövalyelik topluluklarının bile kurulduğunu iddia edebilmektedirler.⁸ Ama bu durum artık günümüz tarihçileri tarafından böyle görülmemektedir. Şövalyeliğin bir kurum olarak ortaya çıkışı Charles Martel’den son derece daha ileri bir tarihe denk gelse de yine de kurumun ne kadar köklü olduğunu göstermek adına ilk şövalyelik kurumu Charles Martel’e atfedilmiştir.

William Urban şövalyelik kurumunun ortaçağın sembolizmi içerisinde bir lonca gibi olduğunun altını çizmektedir. Buna göre bu kurumun üyeleri uygun köklere sahip olmalıydı. Ve benzer şekilde dinsel bir takım ritüellerin eşlik ettiği kabul törenlerinin şövalyelere uygulanması gerekmektedir. Bu durumda şövalye sadece savaş alanının kontrolünü eline almakla kalmamış aynı zamanda da Batı Avrupa yüksek kültürünün de başlıca belirleyicisi olmuştur.⁹

Şövalye ‘Evrenselliği’ ve Buna Bağlı Sembolizm:

Batı Avrupa Ortaçağ tarihi için şövalyelik ve şövalyeliğe bağlı sembolizm evrensel birer unsur durumundadırlar. Örneğin bir Fransız şövalyesi ile bir İngiliz şövalyesi farklı kökenlerden gelseler de farklı aidiyet bağlarıyla farklı kurumlara bağlı olsalar da belli durumlarda birbirlerini şövalyelik üst kimliği içinde ortak değerlere sahip bireyler olarak görürler. Bir şekilde şövalyeliği ulusal bağın önüne geçirirler. Burada şövalyeliğe bağlı sembolizm ulusal kimliğin önüne geçmiştir. Onlara göre şövalyelik üst kimliği Fransız ya da

⁶ Katie Stevenson, ‘The Unicorn, St Andrew and the Thistle: Was There an Order of Chivalry in Late Medieval Scotland?’, *Scottish Historical Review*, vol 83, no 215, Kısım 1, Nisan 2004, s. 3-22, (s. 3).

⁷ J. Balfour, Paul, ‘The Order of the Golden Fleece’, *Scottish Historical Review*, vol 5, no 20, Haziran, 1908, s. 405-410, s.405.

⁸ Paul, s. 405.

⁹ William Urban, ‘The Teutonic Knights and the Baltic Chivalry’, *The Historian*, vol 56, no 3, bahar 1994, s. 519-530, s. 519.

İngiliz olmanın üstünde bir yerde konumlanmıştır. Bu noktada tabi ki ortaçağda henüz milliyetçilik ve millete duyulan bağ kavramlarının ortaya çıkmadığının altını çizmek gerekir. Ortaçağda milliyetçilik henüz yoktur. Bu yüzden şövalyeler belli bir millete bağlı olmak yerine belli bir efendiye yani Batı Avrupa terminolojisiyle 'lord'a bağlı olmak durumundadırlar.¹⁰

Buna bağlı olarak bir İngiliz lorda bağlı Fransızca konuşan şövalyeler olabileceği gibi bir Fransız lorda bağlı İngiliz veya kıta Avrupa'sının diğer bölgelerinden gelen şövalyeler de olabilir. Sembolizm dil bağının da önüne geçmiştir. Lordlar da en nihayetinde krallara bağlı oldukları için örneğin bir Fransız şövalye dolaylı yoldan İngiliz kralına bağlı olabilir. Bunun tersi de geçerlidir. Bir Fransız krala bağlı İngiliz şövalyeler bulmak mümkündür. Bu şövalyeler lordların ayaklanmaları durumunda kendi dilini konuştukları krallarına karşı savaşılabilmektedirler. Tekrar şövalyelik simgeselliği dil unsurunun önüne geçer. Bu noktada çeşitli örnekler sunmak da mümkündür. Örneğin Janico Dartasso, Navarro bölgesinden olmasına rağmen İngiltere kralları II. Richard ve IV. Henry adına savaşmıştır.¹¹ Fakat onun örneği dahi artık yavaş yavaş Batı Avrupa'da şövalyelik feodal bağlılığının sona erdiğini buna karşılık milliyetçilik kavramının yavaş yavaş güçlendiğini düşündürmektedir.¹²

Diğer taraftan bir İngiliz lord İngiltere kralına karşı yalnız başına veya başka bir grup lordun desteğini alarak savaşa girebilir. Buna İngilizler 'kişisel savaş' (private war) demektedirler. Bu durumda bu lorda veya lordlara bağlı şövalyeler de İngiltere kralına karşı savaşılabilmektedirler. Bu durumda İngiliz şövalyeler İngiliz kralına karşı savaşmış olurlar. Burada altı çizilmesi gereken konu bu tür savaşların ne o dönemde ne de bu dönem tarihçileri tarafından 'iç savaş' ya da 'ayaklanma' olarak görülmemeleridir. Bunlar yukarıda da belirtildiği gibi 'kişisel savaşlardır'.¹³

Bu kişisel savaşlar neredeyse istisnasız olarak toprak paylaşımı, kişisel şeref ve şövalyeliğe özgü onur algısı sembolizmi meseleleri ve iktidarı yani krallığı ele geçirmek için yapılır. Toprak paylaşımı kendisi de gelir bakımından toprağa bağımlı olarak yaşayan şövalyenin hayatta kalabilmesi veya zenginleşebilmesi açısından hayati öneme sahiptir. Bundan dolayı böyle durumlarda şövalyeler sahip oldukları milliyete göre değil kendisine hangi tarafın savaştan sonra toprak ve sembolizme bağlı onur vaat ettiğine göre bir karar verirler ve hangi tarafta olduklarını açıklarlardı. Bu noktada sembolizm ve pragmatik arayışlar iç içe geçmiştir. Hem onur kavramı hem de maddi çıkarlar şövalyenin ortaçağda hareket tarzını ve davranışlarını belirler.¹⁴

Bu durumun pratikteki noktasına bakmak gerekirse şöyle bir sonuç ortaya çıkar. Şövalyeler için önemli olan milliyet değil savaştan sonra ele geçirecekleri topraktır. Ama şövalyelerin kідemce daha küçük olanları ise toprak konusunda büyük beklentiler içerisine girmezlerdi. Onlar için şövalye sembolizmine bağlı bulunan zafer kazanmadan kaynaklanan şövalyelik onuru daha ön plandaydı. Tabi diğer taraftan kідemsiz şövalyeler için de savaşmak için temel motifin para olduğunun altını çizmek gerekir. Ortaçağ şövalyeliğinde her ne kadar sembolizm önemliydiyse de tek belirleyici o değildi. Bu kідemsiz şövalyelerin birçoğu ne toprağa ne de

¹⁰ Bu konu şövalyelik tarihinden çok feodalizm tartışmalarına girmektedir. Feodalizmin bireyler arası bağ çalışmalarını inceleyen temel çalışma için byknz: Susan Reynolds, *Fief and Vassal, Medieval Evidence Re-Interpreted*, Oxford University Press, 1994.

¹¹ Simon Walker, 'Janico Dartasso: Chivalry, Nationakity and Man-at-Arms, *History*, vol 84, no: 273 Ocak 1999, s. 31-51.

¹² Walker, age. s.31.

¹³ Bu konudaki en önemli temel çalışma: H. Nicholson, , *Medieval Warfare: Theory and Practice of War in Europe, 300–1500*, Palgrave Macmillan, 2004.

¹⁴ Şövalyeliğin savaşçı karakterini ve özel savaşlardaki şövalyenin yerini açıklayan bir çalışma R. W. Kaeuper, *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, s.21-33.

bir lorda bağlı olan bağımsız şövalyelerdi. Bu noktada kim onlara daha fazla maddi çıkar sağlarsa yani hangi taraf onlar için daha fazla para öderse onların yanında savaşmayı seçerlerdi. Ama onur kavramı tekrar şövalyenin hareketlerini belirleyen temel motiflerden biriydi. Dolayısıyla yine bağlılık kavramı milliyete değil sembollere ve maddi çıkarlaraydı. Şövalye üst kimliğinde buluşmalarının nedeni her ne kadar zaman zaman yukarıda açıklandığı gibi pratik ya da yaşamsal nedenlerden kaynaklanıyor olsa da sembolizm hiç de azımsanmayacak bir rol oynamaktadır.¹⁵

Örneğin bazı şövalyeler bağlılık yemin ettikleri lordlarını asla bırakmazlar, farklı taraflara geçmezler ve savaşta veya savaş dışı nedenlerden ötürü ölünceye kadar lordlarına bağlı kalırlardı. İşte bu noktada şövalyelik sembolizmi, şövalyelik etiği ve şövalyelik değerleri daha açık bir biçimde devreye girmektedir. Örneğin bir İngiliz şövalye İngiliz bir lorda bağlı ise ve bu İngiliz lord örneğin Güller Savaşı gibi görece geç bir tarihte bile olduğu gibi İngiltere kralına karşı savaşmaya girişirse İngiliz şövalye şövalyeliğin taşıdığı sembolizm onun içinde var olan sembolik değerler ve şövalye etiği nedeniyle kendisini İngiltere kralına karşı başkaldırmış olarak bulabilirdi. O dönemde bu durum yadırganmayan bir şeydi ve şövalyeliğin sembolik değerleri bağlamında açıklanabilirler. Eğer bu kişisel savaş başarısız olur ve İngiltere kralı kazanırsa şövalye cezalandırılır hatta bazı durumlarda idam edilir ama onun şövalyeliği ve şövalye etik değerlerine aykırı davranıp davranmadığı sorgulanmazdı.

Güller Savaşı bu durumu gösteren güzel bir örnektir. Güller Savaşı'nda iki noktada ortaçağ sembolizmi ve şövalyelik idealleri ortaya çıkmaktadır. Birinci nokta savaşın adından da anlaşılacağı gibi tarafların armaları bu savaşa adını vermiştir ve bu da ortaçağda armanın ve sembolizmin öneminin altını çizer. Buna ek olarak bu savaşa katılan tarafların birbirlerine karşı zaman zaman üstünlük kurdukları dönemde savaşan tarafların mağlup tarafın şövalyelerini şövalyelikten genellikle çıkarmamalarıdır. Doğal olarak bunun bazı istisnaları vardır. Örneğin o dönemde Fransa topraklarında önemli askeri başarılar kazanmış olan Sir Thomas Kirieli'nin savaşta yenilen tarafta yer alması nedeniyle İngilizlerin en soylu şövalyelik kurumu olan dizbağı şövalyeliğinden atılması ve idam edilmesi ve buna benzer olaylar istisna oluşturmaktadırlar.¹⁶

Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur. Bu örnek görece olarak geç bir dönemde yaşanmıştır ve ortaçağ artık sona ermek üzeredir. Ayrıca Sir Thomas Kirieli bir soyluluk unvanı taşımayan şövalye olmakla birlikte askeri kariyer açısından son derece yüksek bir noktaya ulaşmış yani İngilizlerin Fransa topraklarında bulunan o dönemdeki tek yer olan Calais garnizonunda Gurney şatosunun komutanlığını yapmıştır. Tersine durum Sir Thomas Parre ve Sir Thomas Stanley gibi şövalyeler için de geçerlidir. Bu şövalyeler, şövalyelik ülküsü adına lordlarına bağlı kalmışlar ve bunun karşılığında da savaş sonrası daha yüksek mevkilere getirilerek ödüllendirilmişlerdir. Ama yine de şövalyeliğe bağlı sembolizm tekrar rol oynar çünkü maddi kazancın yanında bu kişilerin dizbağı şövalyeliğine seçilmeleri şövalyelik sembolizminin açık bir göstergesidir. Bu noktada belki de en dikkat çekici örnek Sir Thomas Burgh örneğidir. Sir Thomas Burgh, Güller Savaşı sonrasında sadece toprak bakımından ödüllendirilmekle kalmamış asalet unvanı da kazanmıştır. Sir Thomas Burgh örneğinde pragmatiklikle şövalyelik sembolizmi içi içe geçmiştir. Maddi kazanımlar durumun pragmatik

¹⁵ Kaeuper, *Medieval Chivalry*. S. 120-140.

¹⁶ Güller savaşları ile ilgili bibliyografya neredeyse sınırsız olmakla birlikte bazı önemli eserler için bkz: H. T. Evans, *The Wars of the Roses*, Sutton Publishing 1998; Ralph A. Griffiths, *The Wars of the Roses*, Sutton Publishing, 1998; Michael Hicks, *The Wars of the Roses, 1455-1485*, Osprey Publishing, 2003; Paul Murray Kendall, *The Yorkist Age: Daily Life in the Middle Ages*, Allen Unwin, 1962.

tarafını temsil ederken aristokratik unvana ulaşmak zaten kendisi kıta Avrupa'sından farklı olarak İngiltere için bir sembolden başka çok az şey olan aristokrasinin altını çizmektedir.¹⁷

Aristokrasi Fransa örneğine karşılık İngiltere'de daha sembolik bir anlam içerir. Fransa'da bir aristokratın gücü toprağa sahip olmaktan ve ona bağlı bulunan topraktan aldığı gelirden gelmekteyken İngiltere'de bu bağ daha zayıftır. Her ne kadar İngiltere'ye aristokrasi Norman Fethi sonrasında Fransız modeli olarak büyük oranda gelmişse de İngiltere'de kendine özgü bir biçim kazanmış ve özellikle geç ortaçağ döneminde sembolikleşmiştir. İngiliz aristokrasisi toprak referanslı bir aristokrasi olmak yerine kişilerin kral veya onu etkileyen soylular tarafından parlamentoya çağrılmaları ile ilgilidir. İngiltere'de geç ortaçağda eğer bir kişi kral tarafından parlamentoya çağrılırsa artık o kişi o andan itibaren 'lord'dur. Yani aristokrasinin bir mensubudur. Dolayısıyla bir kişinin toprağı olup olmadığına İngiltere'de bakılmaz. İşte Sir Thomas Burgh'un başına gelen tam da budur. O fazla bir toprağa sahip olmamasına rağmen savaştaki başarılarından dolayı sembolik olarak hem dizbağı şövalyeliğine seçilmekle hem de lord ilan edilmekle ödüllendirilmiştir.¹⁸

Aristokrasi İngiliz sistemi içerisinde kıta Avrupa'sı modelinden farklı olarak ve Fransa'ya nazaran daha keyfi bir şekilde dağıtılan bir unvandır ve şövalyelik ve sembolizmle doğrudan ilgilidir. Genellikle bir kişinin parlamentoya çağrılıp çağrılmayacağı belirlenirken o kişinin 'ne kadar şövalye' olduğu şövalyelik ülküsü ve ideallerine ne kadar bağlı olduğu gibi kıstaslar göz önüne alınır. Diğer taraftan bu pragmatik tarafın hiç önemli olmadığı anlamına gelmez. Kral veya duruma göre büyük aristokratlar sıradan bir kişiyi, parlamentoya çağırıp 'lord' yapacakları zaman onun toplumsal önemini, toplum içindeki itibarını, savaşta gösterdiği başarıları gibi farklı etkenleri de göz önünde bulundururlar. Bu noktada krala ve büyük aristokratlara yakınlık da önemlidir. Ama sembolizmin yeri azımsanmayacak noktadadır.¹⁹

Şövalyelik özü gereği zaten sembolik bir kurumdur. Bu durumun iki yönü vardır. Birincisi, şövalye olmak bu payeye erişmek ortaçağ Batı Avrupa toplumunda sembolik bir değer taşıır. İkincisi ise bir kişinin şövalye olmasındaki temel motif kaynağının şövalyelik kurumuna sembolik bir değer yüklemesi onu bir prestij ve onur olarak görmesidir.

Birinci noktayı irdelemek gerekirse, şövalye şövalye olmaktan dolayı fazlaca bir maddi çıkar beklemez. Şövalyelik kurumunun ortaya çıktığı yüksek ortaçağdan beri şövalyelik kurumu toplum içerisinde sembolik olarak üstün bir sınıf olarak görülmüştür. Toplum örneğin şövalyelere sadece şövalye oldukları için maddi bir ödül vermez. Tabi bu noktada şövalyeliğin erken evresinde savunma amacının ön plana çıktığı dönemlerde aristokratların kendine bağlı şövalyelerin masraflarını karşıladıkları doğrudur ama bu sadece erken dönem şövalyeliği için geçerlidir. Şövalye toplumun diğer katmanlarına göre üstündür. Dolayısıyla sembolik olarak şövalye olmak halktan ayrı olarak farklı bir sınıfa mensup olma hakkını kazandırır. Dolayısıyla şövalyeliğin ortaya çıktığı ilk yüzyılda aristokrasiye mensup olmayan insanların savaşta ölmek pahasına bu payeye ulaşmak için şövalye olmak istemelerinin altında yatan neden budur. Burada şövalye olmak istemenin ardında hiçbir maddi çıkar beklememek gibi yanlış bir

¹⁷ Bu noktada birincil kaynak olarak Diz Bağı şövalyeliğinin kayıtları olan ve John Anstis tarafından kaleme alınmış ve tarihte Liber Niger olarak bilinen Kara Kitap kaynak gösterilebilir. Bu kaynakta yukarıda adı geçen şövalyelerin ne zaman Diz bağı şövalyeliğine üye yapıldıkları ve ne zaman hangisinin şövalyelikten azladıldıkları ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur: John Anstis 'The Register of the most Noble Order of the Garter.Londra 1724.

¹⁸ İngiliz Aristokrasisinin gelişimi ve doğası üzerine önemli çalışmalardan biri: K. B. McFarlane *The Nobility of Later Medieval England*, Oxford, Clarendon Press; 1980;; Sir Thomas Burgh'un kişisel yükselişi için: Anstis *Register*, Üçüncü Richard ve VII. Henry Dönemi Kayıtları.

¹⁹ Bu durumun örneklerini yine John Anstis'in kaleme aldığı 'Kara Kitap'ta bulmak mümkündür. John anstis önceleri Sadece Sir Ünvanı taşıyan fakat daha sonra Lord Olmuş ve dizbağı şövalyeliğine seçilmiş veya aday gösterilmiş kişilerin kayıtlarını düzenli olarak tutmuştur. Anstis, *Register* VI. Henry IV. Edward III. Richard ve VII. Henry Dönemleri.

sonucun çıkartılmaması gerekir. Bazı şövalyeler şövalyeliğin ilk yüzyılında çok fakirdirler ve kendilerinin bağlı oldukları aristokratın sponsorluğunda şövalye olmuşlardır. Onların sayesinde şövalyelik gereksinimi olan at ve zırhlı alabilmişlerdir, ama bu şövalyelerin sayısı sınırlıdır.²⁰

İkinci neden ise şövalyeliğin toplum içinde getirdiği prestijin yanında şövalye herhangi bir fonksiyonel nedene bağlı kalmadan sadece onur kavramı adına şövalye olmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Şövalye onur için şövalye olur ve bu da daha çok semboliktir. Ortaçağda şövalyeliğe atfedilen onur unsuru o kadar köklü olmuştur ki şövalyelikle özdeşleştirilen bu onur kavramı bugün bile Batı Avrupa toplumunda geçerliliğini korumaktadır. Toplumsal başarı gösteren birisinin günümüzde şövalyelik unvanıyla ödüllendirilmesi bu geleneğin sürdürülmesidir ve kökeni ortaçağa kadar uzanır.

Şövalyeliğe atfedilen bu anlamın kökeninde hiç kuşkusuz şövalyeliğin ortaya çıkışından beri çok fakir insanların isteseler de lordlar tarafından seçilen bazı istisnalar hariç şövalye olamamalarının payı vardır. Örneğin on birinci yüzyılda şövalyelik daha henüz ortaya çıkmışken yeni şövalye olan kişiler şövalyelik için olmazsa olmaz olan savaş atı ve zırh elde etmek zorundaydılar. Her iki gerecin de ortaçağda son derece pahalı olmasından dolayı bunları elde etmek ancak ekonomik olarak ortalamanın üzerindeki erkeklerin ulaşabileceği bir şeydi. Bu yüzden şövalyeler büyük bir çoğunlukla toplumun üst sınıfından olan kişiler arasında yayılıyordu. Bu da o sınıfa mensup olanların zamanla prestij kazanmasında etkili olmuştur. Şövalyelik çoğunlukla köylülerin veya zanaatkarların ulaşabilecekleri bir durum değildi. Çünkü ekonomik olarak bunlara güçleri yetmiyordu. Ancak bu daha çok sadece şövalyeliğin ortaya çıktığı ilk dönemlerde böyledir ve şövalyelik toplumda yaygınlaştıkça toplumun alt kesimlerinden kimselerin de lordları tarafından şövalye ilan edilmeleri zaman zaman görülen bir durumdur. Bunun başlıca nedeni de o kişilerin savaşta cesaret göstermeleridir. Diğer taraftan bazen aristokratlar sadece sempati duydukları kişileri bile şövalye ilan edebilmekteydiler. Fakat bu uygulama da zamanla değişmiştir ve şövalye olmak zaman içerisinde gittikçe zorlaşmıştır.²¹

Toplumun alt kesimlerine mensup olanların şövalye olmak istemelerindeki temel motif de para değil şövalyeliğe hem bireysel hem de toplumsal olarak yüklenen anlamdır ve bu anlam da özü itibarıyla semboliktir. Dolayısıyla gençlerin ve orta yaştaki erkek ortaçağ bireylerinin şövalye olmak istemelerinin altında yatan nedenlerin belki de en önemlisi ona sembolik olarak yükledikleri anlamdır.

Şövalyeliğe sembolik olarak yüklenen anlam bu denli yüksek olunca halkın önemli bir kesimi şövalye olmak istemiş ve buna bağlı olarak da şövalyelerin geç ortaçağa doğru giderek hem sayıları hem de toplum nüfusu içindeki oranları artmış ve toplumun hiç de azımsanmayacak kısmı şövalye olmuştur. Bu noktada şövalyeler kendi konumlarının sembolik prestijini korumak için belli şeyler denemişlerdir. İlk olarak şövalyeliğe kabul şartlarını zorlaştırmışlardır. Başlangıçta herhangi bir şövalyenin sıradan bir savaşçıyı şövalye ilan etmesinin önünde hiçbir engel yokken bu durum yıllar içerisinde değişmiştir. Zamanla şövalye olmak için birden fazla şövalyenin veya lordun onayı gerekmiştir ve bir süre sonra sadece krallar ve büyük aristokratlar kişileri şövalye yapabilir hale gelmiştir. İkinci olarak şövalyelik babadan oğula geçer hale getirilmiş ve bu kuruma dışarıdan katılacakların sayısı iyice azaltılmıştır. Bunlarında çok fazla yeterli olmaması üzerine şövalyeler şövalyelik kurumu içerisinde sadece seçkin üyelerin kabul edildikleri özel şövalye toplulukları kurmuşlardır.

²⁰ Bu paragrafta tartışılan konunun dönemsel olarak uzun bir süreci kapsamasından dolayı bir referansa sayfa numarası vererek atıf yapmak yerine, Oxford profesörü Maurşee Keen'in kaleme aldığı Chivalry isimli çalışmanın geneline bakmak gereklidir. Keen, *Chivalry*.

²¹ Bu noktada Ortaçağda savaş atlarının hem sahip olunmasının hem de geliştirilmesinin ne denli zor olduğunu anlatan bir çalışma için bkz: John Clark, (ed.). *The medieval Horse nad its Equipment, c.1150 c. 1550* Londra, Boydell Press, 2004.

Bu şövalye toplulukları kuruluş amaçlarına göre sınıflandırıldıklarında iki çeşittirler. Birinci grup Haçlı Seferleriyle birlikte kurulan ve tarihçilerin ‘Dinsel Şövalye Örgütleri’ olarak adlandırdıkları şövalye topluluklarıdır. Bunların başlıcaları, Tapınak şövalyeleri ve Hospitaliye şövalyeleridir. Haçlı seferleri ile birlikte özü itibari ile seküler bir kurum olan şövalyeliğin içerisine dinsel unsur ilave edilmiştir.²² Bu şövalye topluluklarının kurulmasında savaş ve din unsurları ön plana çıkmakta ama sembolik unsur biraz daha geri plana atılmaktadır.

Diğer taraftan tarihsel olarak kısmen daha sonraki bir dönemde ortaya çıkmış olan ve tarihçilerin ‘seküler şövalyelik toplulukları’ olarak adlandırdıkları şövalye topluluklarında din unsuru ikinci plandadır ve öne çıkan bu şövalye topluluklarına toplum ve şövalyelerin kendileri tarafından atfedilen sembolik değerdir.²³ Sıradan şövalye olmakla yetinmeyen ve yeni bir prestij kaynağı arayan üst sınıf şövalyeler bu seküler kurumlar sayesinde yeni bir sembolizm kaynağı bulmuşlar ve şövalyeliğe yeni bir unsur ilave etmişlerdir. Bu şövalye topluluklarından en ünlüleri İngiltere’nin bugün bile ‘en soylu şövalyeliği’ olarak kabul edilen Dizbağı Şövalyeliği, Fransızların buna alternatif olarak kurdukları Yıldız Şövalyeliği ve Burgonya’nın Altın Pösteki Şövalyeliğidir.

Şövalye Ritüelleri ve Sembolizm:

Ortaçağda birçok konuda olduğu gibi şövalyelik konusunda da ritüeller önemli olmuştur. Örneğin İsmail Güleç ve Neslihan Demiriz, Maurice Keen’in çalışmasını dayanak göstererek ortaçağ için son derece önemli olan ‘taç giyme törenleri ile şövalyelik törenleri arasında yakın bir ilişki kurarlar.²⁴ Benzer şekilde şövalyeliğe yükseltme törenlerinde ‘Lordun kılıcıyla’ şövalye adayının ‘omuzuna hafifçe’ vurulması da sembolik olarak şövalyeye toplumda verilen önemi göstermesi bakımından önemlidir.²⁵ Başlangıçta seküler bir kurum olarak ortaya çıkan şövalyeliğin ortaçağın en baskın kurumu olan Katolik Kilisesinin ritüellerinin etkisinde kalması kaçınılmaz olmuştur. Yine Güleç ve Demiriz’e göre ‘1160 ile 1180 yılları arasında ritüel haline gelen şövalye olmadan önce son geceyi kilisede ibadet ve dua ederek geçirme geleneği’ ortaçağa özgü sembolizme verilen önem çerçevesinde değerlendirilmelidir.²⁶ Bu noktada ortaçağa özgü iki sembolizm unsuru iç içe geçmiştir. Birinci nokta seküler sembolizmdir ve şövalyeliğin dinle temas etmediği döneme atıfta bulunur. Örneğin şövalyenin şövalye ilan edildikten sonra yanağına tokat atılması geleneği şövalyeliğin ilk ortaya çıkış dönemine özgüdür ve şövalyeliğin seküler yanını temsil eder. İkincisi ise şövalyelik ile dinsel ritüellerin birbirlerini etkilemeleri sonucu ortaya çıkan bir sentez durumudur. Kiliselerde şövalyelikle ilgisi olmadan gelişen sembolizm şövalyeliğe yansımış ve bu noktada ona yeni bir sembolizm perspektifi kazandırmıştır.

Şövalyelerin kıta Avrupası ve İngiltere’de şövalyeliğe kabul törenlerinde beyaz gömlek ve kırmızı yelek giymeleri ve üzerlerine de siyah zırh geçirmelerinin hepsinin birer sembolik anlamları mevcuttu. Bundan başka birçok unsurun da sembolik anlamı mevcuttu.²⁷ Şövalyelik başlangıçta fonksiyoneldir ama zaman içerisinde ona toplum tarafından atfedilen anlamın derinliği yüzünden sembolik donanımlara sahip olmuştur. Bu da bir miktar ortaçağ sembolizmi

²² Şövalyeliğin özünde seküler bir kurum olarak ortaya çıktığını ve geliştiğini iddia eden tarihçi Maurice Keen’dir. Keen, *Chivalry*, ‘the Secular Origins of Chivalry’, s. 18-44. Yine Maurice Keen kitabının ilerleyen bölümünde ‘the secular code of honor of a martially oriented aristocracy’ den bahsetmektedir. Keen, *Chivalry* s. 252. Yine Maurice Keen Haçlı Savaşlarıyla birlikte şövalyeliğin içine dinsel unsurun girdiğini düşünmektedir. Keen, *Chivalry*, ‘Chivalry, the Church and the Crusade’, s. 44-64.

²³ Keen, *Chivalry*, ‘The Secular Orders of Chivalry’, s. 179-199.

²⁴ İsmail Güleç, H. Neslihan Demiriz, *Ortaçağ’da Şövalyelik ve Şövalye Eğitimi*, Denizler Kitabevi, İstanbul 2015, s. 169.

²⁵ Güleç, Demiriz, age., s. 170.

²⁶ Güleç, Demiriz, age., s. 170.

²⁷ Güleç, Demiriz, age., s. 173-5.

bir miktar seküler sembolizm ve bir miktarda Kilise sembolizminin karışımı olarak karşımıza çıkar.

Ortaçağın evrenselliğine koşut olarak yerel farklılıklar da mevcuttu. Şövalye ritüellerinin formel yapısı ortaçağ edebiyatında da karşımıza çıkan bir konudur. Örneğin on üçüncü yüzyılda Fransa’da ortaya çıkan *Orden de Chevalerie* adlı şiirde şiirin kahramanı kendisinin kurtarılması karşılığında Müslümanlara şövalyeliğe kabul sembolizmlerini tek tek açıklayacaktır.²⁸ Her ne kadar edebi eserler tarihçiler açısından tam olarak birer birincil kaynak sayılamazlarsa da bu şiirin işaret ettiği ritüeller yine de yüksek ortaçağda şövalyeliğe atfedilen anlamı gözler önüne sermesi bakımından önemlidir. Bu ritüellerden ilki sembolik olarak günahlardan arınmak için banyo yapmaktır. Daha sonra bir yatağa uzanmak gelir bunun anlamı da Lieberman’a göre şövalyeliğe geçişi sembolize etmesidir. Daha sonra dünyevi temizliği temsil eden beyaz bir elbise giyilmesi söz konusudur. Bu elbiseden sonra sırada Katolik kilisesini savunmak adına dökülecek kanları temsilen kırmızı bir pelerin giyilmesi söz konusudur. Bu noktada hem orijinal olarak seküler bir kurum olan şövalyeliğin içine din unsurunun girmiş olduğunu görmekteyiz hem de Haçlı seferlerinin şövalyelik kurumuna olan etkisi ortaya çıkmaktadır. Normalde lord için dökülen kana karşılık artık kilise için dökülen kan daha sembolik bir anlam kazanır olmuştur. Fakat bana göre ritüellerin seküler unsurları hala canlılığını da bir taraftan korumaktadır. Örneğin kırmızı pelerinden sonra giyilen kahverengi çoraplar şövalyelerin toprağa yakınlığını ve beyaz bellik de şövalye iffetini sembolize etmektedir. Benzer şekilde altın mahmuzların tanrıya itaati temsil ettiği düşünülmektedir. Yine şövalyelerin savunmasız yardım etmeleri gibi benzer ritüeller de mevcuttur ve bu şiirin asıl önemi de şövalyeliğin savaşçı, Hristiyan ve aristokratik unsurların iç içe geçmesidir.²⁹ Bu noktada yine dikkat edilmesi gereken nokta edebiyat eserini tarihin açıklanmasında kullanırken dikkatli olunması gerekliliğidir. Yukarıda adı geçen eserde işlenen sembolizmin ne kadarının gerçek hayatla örtüştüğü ne kadarının ise adı bilinmeyen yazarı veya yazarları tarafından idealize edildiği açık değildir. Bu durumda eser elbette hayal gücünü yansıtmaktadır ama ortaçağın kendine özgü değer yargılarından türemiştir.

Orijinal olarak şövalyelik İngiltere’ye Norman Fethiyle birlikte gelmiştir.³⁰ Şövalyelik sembolizmi ona eşlik eden onur duygusuyla beraber gelişmiştir. Her ne kadar şövalyelik gelişimi bakımından para karşılığı askerlik hizmeti satın alma durumu bağlamında tanımlanmışsa da İngiltere’de I. Edward döneminden itibaren Edward para karşılığı aradığı verimi şövalyelerden bulamayınca onur kavramını paranın önüne koymuş ve bu sayede şövalyelik sembolik açıdan İngiltere’de güçlenmiştir.³¹ Bunu yaparken Kral I. Edward İngiltere’de tekrar turnuva geleneğini ve Kral Arthur efsanelerini canlandırmış ve şövalyeliğe yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu noktada ortaçağın kendine özgü sembollere sığınma geleneği onur kavramının şövalyelik ülküsü içerisine sokulmasıyla yeni bir anlam kazanmıştır. Bu noktada aristokrasinin yüksek ortaçağda yükselişe geçmesine koşut olarak şövalyeliğin toplumsal değerinin düşmesi arasında da bu türden bir durum söz konusudur. Aristokrasi babadan oğula kesin kurallar içerisinde geçen bir kurumken şövalyelikte de her ne kadar babadan oğula geçiş yüksek ortaçağda özendirilmişse de geç ortaçağa gelindiğinde bu durum yavaş yavaş tersine dönmüş ve savaşta başarı yeniden temel belirleyici olmaya başlamıştır. Bu noktada da şövalyelik kurumu toplumsal değerini tekrar yitirmeye başlamıştır.

²⁸ Max Lieberman, ‘A New Approach to the Knighting Ritual’, *Speculum*, Vol. 90, No. 2 (Nisan, 2015), s. 391.

²⁹ Lieberman, ‘A New Approach’, s. 392.

³⁰ Nigel Saul, *Chivalry in Medieval England*, Harvard University Press, 2011, s. 7: Nigel Saul’dan birebir aktarmak gerekirse, ‘The arrival in England of Chivalrycan be dated very precisely. It was introduced by the Normans in 1066’.

³¹ Nigel Saul, *Chivalry in Medieval England*, ünite 3.

Sonuç

Ortaçağ toplumu sembolizme modern toplumdan daha fazla önem vermiştir. Bu durum ortaçağda şekillenen şövalyelik kurumu için de geçerlidir. Ortaçağ boyunca her zaman önemli görülmüş olan şövalyelik ortaçağ sembolizmi ile iç içe geçmiştir. Ortaçağ armaları her ne kadar bir pratik nedenden doğmuş olsa da daha sonra sembolik bir alana evrilmiştir. Savaşta karşıdaki askerin tanınması gibi basit bir pratik nedenden kaynaklanan şövalye armaları daha sonra ailenin kişisel malı olmuş ve ailenin sembolü haline gelmişlerdir. Bu yönüyle kendisi de bir sembol olan arma kullanımı sembolik bir anlam kazanmıştır. Şövalyelerin bir millete değil de bir lorda bağlı olmaları yine ortaçağ sembolizmi içinde değerlendirilebilir. Şövalyeliğe kabul seremonileri ortaçağ sembolizminin belki de doruk noktasına ulaştığı durumlardır. Günümüz şartlarına göre son derece süslü olarak tanımlanabilecek bu törenler şövalyelik ülküsünün yine sembolik bütünlüğü içinde değerlendirilmelidir. Şövalyeliğin bir süre sonra babadan oğula geçen bir kurum olması ve daha sonrada şövalye sayısının artmasıyla şövalyelerin toplumda prestij kaybetmeleriyle yeni bir çözüm aramaları seküler şövalye kurumlarının kurulmasına ön ayak olmuşlardır. Bu süreçte de ortaçağ sembolizmi önemli rol oynamıştır. Hem şövalyelik sembolik bir kurumdur hem de şövalyelik içinde daha elit bir kurum olarak seküler şövalye topluluklarının kurulması semboliktir. Hatta bu durum şövalyelik sembolizmine daha derin bir anlam kazandırmıştır. Şövalyeliğe atfedilen bu sembolik değer ortaçağ toplumuna özgü hiyerarşik toplum kavrayışının da bir yansımasıdır. Şövalye sembolizminde onur kavramı da önemlidir. Onura atfedilen anlam yine sembolizm bağlamında açıklanabilir. Şövalyelik edebiyat sanatına da yansımış ve orada yine sembolizmle iç içe geçmiştir.

Kaynakça

- Anstins J. *The Register of the Most Noble Order of the Garter* Londra 1724.
- Barber, R. *The Knight and Chivalry*, Woodbridge, UK: Boydell, 2000.
- Barber, R., *The Reign of Chivalry*, Woodbridge, UK: Boydell, 2005
- Begent P. J. ve Chesshyre, H., *The Most Noble Order of the Garter 650 Years* Londra, 1999..
- Bellitto, C. M., 'Chivalry: A Door to Teaching the Middle Ages', *The History Teacher*, Cilt. 28, No. 4, 1995, s. 479-485.
- Boulton, D'A. J. D., *The Knights of the Crown. The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe, 1325-1520*, Woodbridge, 1987.
- Clough, C. H. 'The Relations Between the English and Urbino Courts, 1474-1508', *Studies in the Renaissance*, Cilt. 14, , 1967, s. 202-218.
- Council N., , 'Ben Jonson, Inigo Jones, and the Transformation of Tudor Chivalry', *ELH*, Cilt. 47, No. 2, 1980, s. 259-275.
- Davis, A. *Chivalry and Romance in the English Renaissance*, D. S. Brewer. 2003.
- Evans, H. T., *The Wars of the Roses*, Sutton Publishing, 1998.
- Griffitts, R. A., *The Wars of the Roses*, Sutton Publishing 1998.
- Güleç, İ, Demiriz, H. N., *Ortaçağ'da Şövalyelik ve Şövalye Eğitimi*, Denizler Kitabevi, İstanbul 2015.
- Hicks, M., *The Wars of the Roses 1455-1485*, Osprey Publishing 2003.
- Jefferson, L., 'MS Arundel 48 and the Earliest Statutes of the Order of the Garter', *The English Historical Review*, Cilt. 109, No. 431, 1994, s. 356-385.
- Jones, R., *Knight The Warrior and the World of Chivalry*, Osprey Publishing 2011 .
- Josten, C. H., 'Elias Ahsmole F. R. S. (1617-1692)', *Notes and Records of the Royal Society of London*, 15, 1960, s. 221-230.
- Kaeuper, Ri. W. *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, Oxford University Press, 1999.
- Kaeuper, R. W., *Medieval Chivalry*, Cambridge University Press 2016.
- Karaimamoğlu T., Gümüş T. T. 'İngiliz Şövalyeliğine Dair Bazı Notlar: Dizbağı Şövalyeliği' *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, Aralık 2020. S. 356-360.
- Keen, M., *Chivalry*, Oxford University Press, 1984.
- Kendall P. M., *The Yorkist Age: Daily Life in the Middle Ages*, Allen ve Unvin 1962.
- Kilgour, R. L., 'Honore Bonet: A Fourteenth-Century Critic of Chivalry' *PMLA*, 50/2, 1935, 352-361.
- Liddiard, R. *Castles in Context: Power, Symbolism and Landscape, 1066 to 1500*, Windgather Press, 2005.
- Lieberman, M. 'A New Approach to the Knighting Ritual', *Speculum*, Vol. 90, No. 2 (Nisan, 2015), ss. 391-423.
- Malin, E. S. 'Emulous Factions and the Collapse of Chivalry: Troilus and Cressida', *Representations*, No. 29, 1990, s. 145-179.
- McFarlane, K. B., (1980). *The Nobility of Later Medieval England*, Clarendon Press.
- Nardo, D., *Medieval Knights and Chivalry*, ReferencePoint Press, 2015.
- Nicholson, H. *Medieval Warfare: Theory and Practice of War in Europe, 300-1500*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004.
- Paul, J. B. 'The Order of the Golden Fleece', *Scottish Historical Review*, vol 5, no 20, Haziran, 1908, s. 405-410.
- Pine L. G. *Heraldry and Genealogy*, The English University Press, Londra, 1963.
- Reynolds, S., *Fief and Vassal: Medieval Evidence Re-interpreted*, Oxford University Press, 1994.
- Saul, N., *Chivalry in Medieval England*, Harvard University Press, 2011.

- Schulze, I. L. 'Elizabethan Chivalry and the Faerie Queene's Annual Feast', *Modern Language Notes*, Cilt. 50, No. 3, 1935, s. 158-161.
- Stevenson, K. 'The Unicorn, St Andrew and the Thistle: Was There an Order of Chivalry in Late Medieval Scotland?', *Scottish Historical Review*, vol 83, no 215, Kısım 1, Nisan 2004, s. 3-22, (s. 3).
- Stroud, M. "Chivalric Terminology in Late Medieval Literature", *Journal of the History of Ideas*, Cilt. 37, 1976, s. 323-334.
- Urban, W. 'The Teutonic Knights and the Baltic Chivalry', *The Historian*, vol 56, no 3, Bahar 1994, s. 519-530.
- Vale, J., *Edward III and Chivalry: Chivalric Society and Its Context, 1270-1350*, Woodbridge, 1982.
- Vale, M. G. A., 'A Fourteenth-Century Order of Chivalry: The "Tiercelet"', *English Historical Review*, Vol. 82, No. 323, 1967, s. 332-341.
- Waddington, R. B. 'Elizabeth I and the Order of the Garter', *The Sixteenth Century Journal*, Cilt. 24, No. 1, 1993, s. 97-113.
- Walker, S. 'Janico Dartasso: Chivalry, Nationakity and Man-at-Arms', *History*, vol 84, no: 273 Ocak 1999, s. 31-51.
- Yates, F. A 'Elizabethan Chivalry: The Romance of the Accession Day Tilts', *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, Cilt. 20, No. 1/2, 1957, s. 4-25.